

ÇOCUK VE ÇOCUK AĞIR CEZA MAHKEMELERİNE İHTİYAÇ YOKTUR (!!!)

Nihat Tarimeri
Sosyal Hizmet Uzmanı

DURUM:

Mahkemeler..

1)Hem 18 yaşına kadar “korunmaya ihtiyacı” olan çocuk ve gençlerin medeni/yurttaş hukuku kapsamında korunması hemde “ suça sürüklenen” çocuk ve gençlerin ceza hukuku kapsamında yargılanmalarına yönelik Temmuz 2005 yılında Çocuk Koruma Kanunu/ÇKK yürürlüğe girmiştir.1979 yılında çıkartılan ve 1982 yılında yürürlüğe giren 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun ile öngörülen ilk çocuk mahkemesinin ancak 1987 yılında Ankara’da faaliyetine başlamış olmasına rağmen bazı şehirler dışında yaygınlaş(a)mamış olan heyetli çocuk mahkemeleri yerine ise bu amaca ve uygulamaya yönelik tek yargıçlı çocuk mahkemeleri ile birlikte heyetli çocuk ağır ceza mahkemeleri kurulmuştur.

Özellikle bir asırdan beri Roma Hukuku felsefesine ve sistemine dayalı Kıta Avrupasında çocuk ve gençlerin medeni hukuk kapsamında idari bir görev ve yükümlülük çerçevesinde kamusal müdahale yetkisini de içeren “koruma” uygulamaları ile ceza hukuku alanında ayrı ayrı ve paralel uygulanmalar ve yapılanmalarda böylece bir yargısal hizmet olarak Çocuk Koruma Kanunda birlikte düzenlenmiştir. Bu ise kanuna ayrı bir özgünlük katmıştır..Bu kanun ile ayrıca dünyada pek örneği olmayan “çocuk ağır ceza mahkemesi” gibi bir mahkemenin kurulması vede her iki mahkemede de ayrıca sosyal çalışma görevlilerinin raporlama ile ilgili çalıştırılması gibi gene dünyada pek örneği olmayan uygulamalarda bu özgünlüğü daha da arttırmıştır.

2)Medeni/Yurttaş Hukuku ile bağlantılı olarak danışma ,eğitim,bakım,sağlık ve barınma tedbirleri de bu özgün yaklaşım ve yapılanma bağlamında “koruyucu ve destekleyici tedbirler” olarak bir yargısal hizmet şeklinde öngörülmüştür.Yapılandırılmıştır.Birer ceza mahkemesi olarak işlev görmesi öngörülen çocuk mahkemeleri de bu alanda ve işlevde de yetkilendirilmiştir. Ceza hukuku ile ilgili uygulama ise 5275 sayılı Türk Ceza Kanunun “Ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenlerin” yer aldığı ikinci bölümdeki “yaş küçüklüğü” ile ilgili 31 inci madde üzerinden vede 1889 tarihli İtalyan Zanerdeli yasasına dayalı geleneksel ceza sorumluluğuna yaklaşım bağlamında şekillenmiştir.

Özellikle ceza sorumluluğu bağlamında 12 yaşın altında olan çocukların ceza sorumluluğu olmadığı kabul edilmiştir. 12 -18 yaşındaki çocuk ve gençlerin ise bir “yetişkin” gibi ceza sorumluluğu olduğu ve buna göre yetişkinlere öngörülen cezaları/yaptırımların belli indirimlerde uygulanması öngörülmüştür.Ancak “indirim” bağlamında bir farklılığa gidilmiştir. Bu madde de öngörülen yaptırımların uygulanabilmesi içinde 13-15 ve 16-18 yaş guruplarına göre iki farklı guruplaşmada ayrıca öngörülmüştür. Yaptırımı belirlemede bu yönde yöntemleştirilmiştir. Böylece 13-15 yaş gurubunda olan çocuk ve gençlerden ancak işlediği fiilin bir yetişkinden farklı olarak “hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde” ise bu çocukların/gençlerin/ “kişi”lerin ceza sorumluluğunun olmadığı kabul edilmiştir.

“Akıl hastalığı”yla da bağlantılı bu duruma yönelik mahkemenin bir kanaati olduğu takdirde ise medeni kanun kapsamında öngörülen beş adet “koruyucu ve destekleyici tedbirin” ayrı ayrı veya birlikte bir “güvenlik tedbiri” olarak ceza hukuku çerçevesinde uygulanacağı belirtilmiştir.Bunun içinde sosyal çalışma görevlileri tarafından düzenlenen rapor içerik açısından farklılık içermesine rağmen farklı bir amaca yönelik bir araç olarakta işlevselleştirilmiştir.

2)2005 yılından beri Türkiye Cumhuriyeti çocuk ve gençlerine uygun görülen böyle bir özgün uygulama sadece Adalet Bakanlığının web sayfasında yayınlanan veriler ile bile birlikte değerlendirildiğinde uygulamanın niteliği ve işlevi ile ilgili önemli bilgi ve sonuçlarıda ortaya çıkarmaktadır.

Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistikleri Genel Müdürlüğünün web sayfasında yer alan 2001 yılı ile 2011 arasındaki tüm ceza mahkemelerinde yargılanan çocuk sanık sayıları ve artış oranları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tüm Ceza Mahkemelerinde Yargılanan Çocuk Sanık Sayıları:

Yıl	Çocuk sayısı
2001	87.206 (.....)
2002	100.904 (%15.7)
2003	124.620 (%23.5)
2004	136.358 (%9)
2005	158.917 (%16.5)
2006	141.102 (-%11.2)
2007	111.278 (-%21)

2008	110.237 (-%0.1)
2009	119.141 (% 8)
2010	133.201 (% 12)
2011	141.412 (%6)

Bu tabloda da görüleceği gibi 2001-2011 yılları arasındaki 10 senelik sürede yargılanan çocuk ve genç sayısı % 62 oranında artarak 141.412 sayısına ulaşmıştır. Senelik ortalama % 6.2 olan bu artış 2005 yılında ÇKK yürürlüğe girene kadar % 23 lere kadar yükselmiştir. Kanundan sonra 2009 yılına kadar da bir düşüş eğilimi göstermiştir. 2009 dan sonra ise tekrar on senelik ortalamanın üzerinde bir artış görülmeye başlanmıştır. Dolayısıyla Çocuk Koruma Kanunu ile getirilen uygulamanın etkinliği ,sorunun çözümüne katkısı bu veriler ışığında tartışmalıdır. Dünyada da gençlik suçlarında benzer zamanlarda artış ve azalmalar görülmektedir. Bu artış ve azalmalarda sosyo-ekonomik faktörlerde bazen daha belirleyici olmaktadır. Bu nedenden dolayı bu azalmaları sadece ÇKK na bağlamak ne kadar yanlış ise artış nedenini de buna bağlamak gerekmemektedir. Bu nedenden dolayı da bu konuyu başta gençlik kriminolojisi dahil daha değişik açılardan değerlendirmek gerekmektedir.

3. Bu verilere göre 2004 yılında (136.358) çocuk ve gençten (45 773) ü 2253 sayılı kanun ile kurulmuş olan heyetli çocuk mahkemelerinde; geriye kalan çocuk ve gençler ise yetişkinler yönelik sulh, asliye ve ağır ceza mahkemelerinde yargılanmışlardır. Dolayısıyla yetişkin mahkemelere göre çocuk mahkemelerinde yargılananların oranı (% 33.5) olduğunda görülmektedir.

2011 yılında ise (141.412) çocuk ve genç ceza mahkemelerinde yargılanmışlardır. Bunların (58 143) ü 12-15 yaş grubu arasındadır. (83 269) u 16-18 yaş grubundadır. Çoğunluğu “genç” olan bu çocuk ve gençlerin (65 754) ü (% 46.5) çocuk mahkemelerinde, (4 257) si (%3) çocuk ağır ceza mahkemesinde yargılanmıştır. Geriye kalan % 50’den fazla çocuk ve genç ise yetişkinlere yönelik sulh, asliye ve ağır ceza mahkemelerinde yargılanmışlardır. (Tablo: Ceza Mahkemelerine açılan davalarda yargılanan çocuk sanıkların yaş gruplarına, yıllara ve mahkeme türüne göre dağılımı-2001-2011).

Ancak gene aynı web sayfasında yayınlanan “Ceza mahkemelerine TCK uyarınca açılan davalardan suç sayısının sanıkların uyruğuna, yaş grubuna ve suç türüne göre dağılımı (1/1/2011-31/12/2011)” tablosunda yer alan verilere göre ise 12-18 yaş grubundan toplam “204 848” çocuk ve gencin sanık konumu ile ceza mahkemelerinde yargılandığı görülmektedir. Bu tabloya göre (84 734) i 12-15 yaş grubundadır. (120.114) genç ise 16-18 yaş grubundadır. Bu veriler arasında görüleceği gibi önemli bir farklılık çıkmakta olup aslında böyle bir durum verileri tartışmalı yapmaktadır.

Buna rağmen birinci tablodaki veriler değerlendirildiğinde özel amaçla kurulmuş çocuk mahkemelerinde yargılanan çocuk sayısı 2005 yılından sonra kurulan çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemeleri nedeniyle bir artış göstermiştir. Bu mahkemeler ile yetişkinlere yönelik mahkemelerde yargılananların oranı da (% 33.5) dan (% 49.5) a çıkmıştır. (% 16) lık bu artış senelik (% 2.2). olup aslında sanık sayısının artış oranının gerisinde kalmaktadır.

4. Gene Adalet Bakanlığının 2011 verilerine göre ise Türkiye’de çocuk ve gençlik yargılamasına yönelik (19) çocuk ağır ceza mahkemesi kurulmuştur. Bunlardan (9)’u faaliyettedir. Bu mahkemelerde 29 hakim görev yapmaktadır. Ayrıca (73) çocuk mahkemesinden (57)’si faaliyette olup buralarda da toplam (61) hâkim çalışmaktadır. Ayrıca çocuk mahkemelerinde; (107) sosyal çalışma görevlisi görev yapmaktadır. Bunların (38)’i psikolog, (37)’si sosyal çalışmacı ve (32)’si pedagog kadrosundadır. Çocuk ağır ceza mahkemelerinde ise (6) psikolog, (4) sosyal çalışmacı ve (4) pedagog görev yapmaktadır.

Yaptırımlar ve yaklaşım

5. Gene verilerden görüleceği gibi Çocuk ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinin 2011 yılında toplam “105 739” karar aldığı görülmektedir. Bu kararlardan “28 306” (% 26.8) mahkumiyet ; “21 158 (%20)”i beraat; “56 275” i (%53.2) ise diğer yönde yaptırımlar içeren kararlardır. 2011 yılında yetişkinlere de yönelik tüm ceza mahkemelerin yetişkinlerede yönelik aldığı mahkumiyet kararları ise %28.5 dur. Beraat %23; Diğer ise % 48.1 olup çocuk ve çocuk ve ağır ceza mahkemelerinin diğer ceza mahkemelerden farklı bir uygulama ve yaklaşım içinde olmadığı da görülmektedir.

Çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinin mahkumiyet kapsamında verdiği bu kararlardan ancak (164) ü ise “güvenlik tedbiri” olarak verilmiş kararlardır. Yaptırımların içindeki oranı ise %0.6 dir. Bu kararların (13) ü 16-18 yaş grubundadır. (3) ün yaşı belirsizdir. Geriye kalan (148) i ise 12-15 yaş grubundadır. Ülkenin başkenti Ankara’da ise 2011 yılında güvenlik tedbiri olarak hiçbir kararın verilmediği de ayrıca görülmektedir. 2009 yılında verilen güvenlik tedbir karar sayısı ise (521) olmuştur; bunun yaptırımlar içindeki oranı % 2.2 dir. Bu sayı 2010 da (346) dir; oran olarakta %1.4 ya gerilemiştir.

Tüm ceza mahkemelerin yer aldığı veriye göre ise çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemeleri dahil yetişkinlere yönelik mahkemelerinin 12-18 yaş grubunda olan toplam (1 451) çocuğa “güvenlik” tedbiri uygulamasına yönelik karar verdiği görülmektedir. Bu veriden de yola çıkıldığı takdirde yetişkinlere yönelik mahkemelerde yargılanan çocuk ve gençlere yönelik toplam (1 287) güvenlik tedbir karar verilmiştir. Bunun (499) u 12-15 yaş gurubu (791) i ise 16-18 yaş grubundadır. (Tablo: Ceza mahkemelerinde karara bağlanan davalardaki sanıklar

hakkında verilen güvenlik tedbirini uygulanması karar sayısının sanıkların uyuğu, yaş grubu ve mahkeme türüne göre dağılımı-1/1/2011-31/12/2011)

Görülmeyen gerçek :

Dolayısıyla 2011 yılında çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemeleri dahil tüm ceza mahkemelerinde TCK nun 31 inci maddesi bağlamında “koruyucu ve önleyici” tedbir kararı olarak en fazla (647) kararın verildiği görülmektedir. **Bunun (148) i çocuk ve ağır ceza mahkemeleri diğer geri kalanı ise yetişkinlere yönelik diğer ceza mahkemeleri tarafından alınmış kararlardır.** Çocuk ve gençlere yönelik alınmış diğer kararların ise bir yetişkin gibi değerlendirilerek yaptırımların belirlendiği de TCK 31 inci maddesinde yer alan düzenlemeler bağlamında anlaşılmaktadır. Çünkü medeni/yurttaşlık hukuku bağlamında ÇKK’nun 5 inci maddesinde belirtilen “koruyucu ve destekleyici tedbirler” ancak 12-15 yaş grubundaki çocuk ve gençler için uygulanabilmektedir. Bunun içinde ayrıca bu çocuk ve gençlerin işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya davranışlarını yönlendirme yeteneklerinin yeterince geliştirilmediği yönünde mahkemece bir kanaatin oluştuğu da görülmektedir. Böylece bu çocukların; bir yetişkinden farklı özellik gösteren bir “çocuk” olduğu kabul edilmiştir. Bu özelliklerini kanıtlamaları da ayrıca bu “çocuk”lara bırakılmıştır.

Diğer bir deyimle çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinin 2011 yılında aldığı toplam (105 739) karardan ancak (148) sinde yargılanan çocuk ve gençlerin bir yetişkin ve bir akıl hastasından farklı olarak işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya davranışlarını yönlendirme yeteneklerinin yeterince geliştirilmediği yönünde bir kanaate vardığı sonucu çıkmaktadır.**Dolayısıyla çocukları korumak amacıyla öngörülen tedbir uygulaması aslında özde değil gayet açık bir şekilde SÖZDE kalmıştır.** Oran olarak bunun (148 / 105739) olması da bu acı durumu daha da somutlaştırmaktadır.

Gene bu verilere göre geriye kalan 12-18 yaş grubundaki çocuk ve gençlerin aslında birer “yetişkin” gibi değerlendirildiği de öngörülebilir. Beraat ile ilgili nedenler verilerde yer almadığı için bu verilerden (21 158) i de değerlendirme dışı bırakıldığı takdirde bu öngörü bağlamında geriye kalan (84 412) çocuk ve gencin “Çocuk Koruma Kanunu” başlığı ile öne çıkarılan bu uygulamalar sırasında birer “çocuk” gibi değil de normal bir “yetişkin” gibi değerlendirildiği sonucu da ortaya çıkabilmektedir.(Veriler arasında 16-18 yaş gruplarına 2011 yılında yetişkinlere yönelik mahkemeler tarafından verilen (791) güvenlik tedbirleri ile ilgili kararların ise daha çok madde bağımlılığı ile ilgili TCK’nın 191 madde kapsamında verilmiş kararlar olacağı da öngörülebilir.)

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ:

Halbuki 2253 sayılı kanunun uygulandığı ve Çocuk Koruma Kanunun yürürlüğe girdiği zaman çocuk mahkemelerinin genelde yaygınlaşması ile çocuk ve gençlerin yargılama sürecinde yaşadıkları ve yaşatılan sorunların ,mağduriyetlerin azalacağı,engelleneceği söylenmekteydi.Uygulama sırasında çıkabilecek sorunlarında zaman içinde çözülebileceği şeklindeki söylemlerde gündeme gelmişti..Ancak 2011 yılı ile ilgili bu verilere göre ise bunun böyle olmadığı somut olarak görülmektedir.

Ortaya çıkan böyle bir durum bağlamında da ÇKK’nu kapsamında kurulmuş bulunan çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinin özel mahkemeler olarak öngörülmüş olmalarına rağmen bu yönde bir işlevi yerine getirmediikleri de açıkça görülmektedir. Karar almada ve yaklaşım konusunda hatta yetişkinlere yönelik ceza mahkemelerinin de çok daha gerisinde kaldıkları da bu verilere yansiyabilmektedir. Ayrıca iç hukukun bir parçası olan BM Pekin Kuralı bağlamında uygulama sırasında çocuk ve gençlerin yarar ve esenliğine yönelik bir işlev görmesi gereken sosyal inceleme raporlarının da bu süreçte bir işlevinin olmadığı da gayet açık bir şekilde görülmektedir.

Böylece başta yaklaşım olmak üzere uygulamanın işlevi ve niteliği açısından 2004 yılı ile 2011 yılı arasında her hangi bir fark bulunmamaktadır.Çocuk ve gençlerim mağduriyetleri aynen devam etmektedir.Ettirilmektedir.Yarar ve esenliklerinin korunması ise sözde kalmaktadır.Toplum ise yanıltılmaktadır.

Dolayısıyla **suça sürüklenen çocukların ancak yarısına hizmet veren çocuk mahkemeleri uygulamasına bir ihtiyaç olmadığı da rahatlıkla düşünülebilir.** Çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemeleri ile yetişkin mahkemeleri arasında TCK’nın 31 inci maddesinin uygulanmasına yönelik kısmende olsa oluşan bu farklılığın ise çeşitli nedenleri olabilir. Ancak bu konuda 2005 yılından beri kamu kaynakları ile devam eden eğitim çalışmalarının çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerine her hangi bir katkı sağlamadığı açıkça öngörülebilir. Veya yetişkinlere yönelik mahkemelerin farklı bir mahkeme olmaları nedeni ile de bu konuda belki daha fazla bir özen gösterdikleri; çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinin ise uygulamadan fazla umutlu olmadıkları da düşünülebilir.

Böyle bir uygulamaya neden olan temel etken ise Çocuk Koruma Kanunu’nun yanlış yapılandırılmasıdır.Ayrı ayrı uygulamalar 2005 yılında oluşan irade bağlamında birlikte uygulanmak istenmiştir.İdare tarafından verilmesi gereken hizmetlerde bir yargısal hizmet olarak değerlendirilerek yanlış yapılandırılmıştır.Ceza uygulaması ise iç hukukun bir parçası olan uluslararası sözleşmeler ve bir asırdan beri devam eden uygulamalar yerine 1889 İtalyan Zanerdeli Yasasına dayalı yaklaşım çerçevesinde oluşan tercih ve irade ile TCK nun 31 maddesi üzerinden şekillendirilmiştir.Uygulama bu nedenden dolayı CEZA odaklıdır.Çocuk odaklı olarakta uygulaması mümkün değildir.Çocuk Koruma Kanunu’da aslında “Çocuk Koruma(ma) Kanunu”dur.

Bu bağlamda çocuk ve gençlerin yarar ve esenliğini gözeten ve onları koruyan bir yasal düzenleme yapılmak isteniyorsa bunun için önce TCK nun 31 maddesi uygulamadan kaldırılması gerekmektedir.Onun yerine koruma

ile ceza uygulamasını ayrı ayrı yapılandırılan bir yeni yasal düzenleme yapılmadı.Yada böyle bir yasal düzenleme konusunda bir irade oluşmadığı takdirde mevcut çocuk mahkemelerinin yaygınlaşmasının bir 7 sene daha beklenmemesi içinde yetişkinlere yönelik numaralı ceza mahkemelerden birisi “çocuk mahkemesi olarak yetkilendirilebilir..Böyle bir beklentide kısa sürede sona erebilir..Çocukların cezalandırılmasına şimdi olduğu gibi aynen devam edilebilir.4.Eylül.2012

Nihat Tarımeri
Sosyal Hizmet Uzmanı
0 543 769 29 49

NOT:Bu konu ve öneriler ve kaynakça ile ilgili daha fazla bilgi “<http://www.sosyalhizmetuzmani.org/>” web sayfasında yayınlanan “ÇOCUK KORUMA(MA) KANUNU; KORUYUCU VE DESTEKLEYİCİ (SÖZDE)TEDBİRLER ve ACI DURUM “ile “YENİ SOSYAL ÇALIŞMA (ma) GÖREVLİLERİ ve ÇOCUKLARIN “YÜKSEK” YARARLARINI, ESENLİKLERİNİ ENGELLEYEN AYKIRIKLIKLAR...” başlıklı çalışmalarda yer almaktadır.